

POPYT NA ŻYWNOŚĆ

stan i perspektywy

R O C Z N I K

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ OD 2000 ROKU

ISSN 1641-2664

**ANALIZY
RYNKOWE**

Redaktor naczelny
Jadwiga Seremak-Bulge

LISTOPAD 2016

RADA PROGRAMOWA ROLNICZYCH ANALIZ EKONOMICZNYCH:

Waldemar Sochaczewski (przewodniczący)
Stanisław Stańko (wiceprzewodniczący)
Jadwiga Seremak-Bulge (redaktor naczelny)
Piotr Szajner (sekretarz redakcji)
Maria Zwolińska
Tadeusz Chrościcki
Krystyna Świetlik
Iwona Szczepaniak
Marzena Trajer
Barbara Domaszewicz

KOMITET REDAKCYJNY:

Maria Zwolińska, Andrzej Kowalski, Jadwiga Seremak-Bulge, Piotr Szajner, Marzena Trajer,
Ewa Machowina

REDAKTOR POPYTU NA ŻYWNOŚĆ:

Krystyna Świetlik

Czasopismo przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ-PIB
Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
Kierownik Zakładu – Piotr Szajner
SKŁAD I DRUK: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB
NAKŁAD: 700 egz. Ark. wyd. 11,76

Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych prosimy o podanie źródła

Spis treści

Reasumpcja	3
Summary	6
I. Uwarunkowania makroekonomiczne <i>Tadeusz Chrościcki</i>	10
II. Ogólne tendencje w rozwoju popytu na żywność <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	12
III. Dotychczasowy i przewidywany popyt na podstawowe produkty żywnościowe	43
1. Mięso i przetwory <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	43
2. Produkty zbożowe <i>mgr Wiesław Łopaciuk</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	50
3. Mleko i przetwory <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	55
4. Owoce i przetwory <i>mgr inż. Irena Strojewska</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	61
5. Warzywa i przetwory <i>mgr inż. Irena Strojewska</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	66
6. Ziemniaki <i>mgr inż. Teresa Zdziarska</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	71
7. Cukier i wyroby cukiernicze <i>mgr Krzysztof Hryszko</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	76
8. Tłuszcze jadalne <i>dr Ewa Rosiak</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	80
9. Jaja <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	86
10. Ryby i przetwory <i>mgr Krzysztof Hryszko</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	89
IV. Popyt na żywność w Unii Europejskiej <i>mgr Małgorzata Zielińska</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	95
Aneks	105

W 2015 r. gospodarka światowa rozwijała się wolniej niż w 2014 r. Według Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) światowy wzrost gospodarczy wyniósł 3,2%, wobec 3,4% przed rokiem. Szybciej rosły gospodarki krajów rozwijających się, zwłaszcza z obszaru Azji i Europy (z wyłączeniem Wspólnoty Niepodległych Państw), niż gospodarki państw wysokorozwiniętych. W strefie euro, pomimo osłabienia w otoczeniu zewnętrznym, wzrost PKB w 2015 r. przyspieszył do 2,0%, z 1,1% w 2014 r. Dla interesów gospodarczych Polski ważne znaczenie miało przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego Niemiec, najważniejszego partnera handlowego, z 1,6 do 1,7%.

Ożywienie gospodarcze w strefie euro, zwłaszcza w Niemczech, przyczyniło się do dalszego wzrostu dynamiki PKB w krajach Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW), w tym w Polsce. W Polsce w 2015 r. wzrost PKB wyniósł 3,9% w ujęciu rocznym i był wyższy niż w dwóch poprzednich latach (3,3% w 2014 r. i 1,4% w 2013 r.) i o 0,5 pkt. proc. wyższy od zakładanego w ustawie budżetowej. Podobnie jak w roku poprzednim, głównym czynnikiem wzrostu gospodarczego pozostał popyt krajowy, choć jego dynamika była niższa od notowanej w 2014 r. Realne tempo wzrostu tej kategorii wyniosło 3,4% i było efektem zwiększenia konsumpcji prywatnej o 3,2%, spożycia publicznego o 2,3% oraz inwestycji o 6,1%. Dodatni wkład we wzrost PKB miał również eksport netto.

Wzrost aktywności gospodarczej znalazł odzwierciedlenie w poprawie sytuacji na rynku pracy, tj. zwiększeniu zatrudnienia i spadku bezrobocia. W końcu 2015 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 9,7% i była o 1,7 pkt. proc. niższa niż rok wcześniej, a także niższa od szacunków przedstawionych w ustawie budżetowej na 2015 r. (11,8%). Ożywienie gospodarcze, korzystne tendencje na rynku pracy i utrzymująca się deflacja skutkowały przyspieszeniem dynamiki wzrostu

dochodów realnych ludności. Szacuje się, że **w 2015 r., w porównaniu z 2014 r., wzrost dochodów realnych do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych wyniósł 3,7% i był wyższy od notowanego rok wcześniej (2,5%)**. Pozytywny wpływ na wielkość tej kategorii miał wzrost dochodów z pracy najemnej i świadczeń społecznych, z pracy na własny rachunek poza rolnictwem oraz wzrost wartości transferów pieniężnych od osób pracujących za granicą i kredytów konsumpcyjnych w systemie bankowym. Hamująco na tempo wzrostu funduszu nabywczego gospodarstw domowych oddziaływał spadek dochodów ludności utrzymującej się z pracy w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz dochodów z własności.

W 2016 r. na świecie utrzymywała się stosunkowo słaba koniunktura gospodarcza. Była ona wynikiem głównie niskiego tempa wzrostu inwestycji w krajach rozwiniętych (zwłaszcza w USA w związku ze spadkiem cen ropy naftowej w końcu 2015 r.), spowolnienia wzrostu wydajności pracy i ograniczenia dynamiki handlu światowego. MFW przewiduje, że w bieżącym roku światowa gospodarka wzrośnie o 3,1%, wobec 3,2% w roku poprzednim. W gospodarkach państw wysoko rozwiniętych tempo wzrostu zmaleje do 1,6%, z 2,1% w 2015 r., w Unii Europejskiej spowolni do 1,8%, z 2,2%, a w strefie euro - do 1,7%, z 2,0%. Prognoza dla rozwijających się gospodarek europejskich, do których należy m.in. Polska, to 3,3%, wobec 3,6% w 2015 r. Prognozy wskazują na istotne pogorszenie koniunktury w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w 2016 roku.

Niekorzystne uwarunkowania w otoczeniu zewnętrznym w umiarkowanym stopniu przełożyły się na tempo wzrostu PKB w naszym kraju. W I półroczu 2016 r. utrzymał się w Polsce stabilny wzrost gospodarczy, lecz jego dynamika była niższa niż w roku poprzednim (3,1% wobec 3,7%). Zaskakujące osłabienie tendencji wzrostowych w III kwartale

br. (wzrost PKB tylko o 2,5%) i prawdopodobne dalsze obniżenie dynamiki w IV kwartale do poziomu nie przekraczającego 2,0%, pozwalają oceniać, że w skali całego roku wzrost gospodarczy wyniesie 2,8%. Przyczyną spowolnienia jest obniżenie się inwestycji związane z zakończeniem perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2007-2013 i słabą absorpcją funduszy z perspektywy 2014-2020. Głównym źródłem wzrostu gospodarczego pozostał popyt konsumpcyjny wspierany przez pozytywne zjawiska na rynku pracy, wzrost wynagrodzeń, dobre nastroje gospodarstw domowych, większe zaangażowanie kredytów konsumpcyjnych oraz rozpoczęcie wypłat świadczeń w ramach programu „Rodzina 500+”. W rządowym projekcie ustawy budżetowej na 2017 r. założono, że tempo wzrostu PKB w 2016 r. wyniesie 3,4%, cen konsumpcyjnych – minus 0,5%, wynagrodzeń realnych w gospodarce 4,6%, a w sektorze przedsiębiorstw 5,2% (r/r). Przyjęto, że przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej w 2016 r. wzrośnie o 2,1%, a stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku wyniesie 8,9%. Uwzględniając przyjęty scenariusz oraz dane z realnej gospodarki za trzy kwartały br. szacuje się, że **w 2016 r. przeciętny realny wzrost dochodów do dyspozycji sektora gospodarstw domowych będzie wyższy od średniego wzrostu PKB i wyniesie 3,9% w porównaniu z rokiem poprzednim**. Dalsza poprawa sytuacji na rynku pracy będzie sprzyjać wzrostowi wynagrodzeń. Istotnym wsparciem dla dochodów będą: transfery wynikające z realizacji programu „Rodzina 500+” oraz dodatkowe transfery na aktywną politykę prorodzinną i w obszarze polityki społecznej, a w ostatnich miesiącach roku – wypłaty dopłat bezpośrednich dla rolników w ramach Wspólnej Polityki Rolnej.

W 2017 r. oczekuje się ożywienia aktywności ekonomicznej w wymiarze globalnym, przy jej spowolnieniu w strefie euro. Spodziewane przyspieszenie wydatkowania środków unijnych z nowej

perspektywy finansowej przez sektor publiczny oraz kontynuacja pozytywnych trendów na rynku pracy pozwalają oczekiwać stopniowego przyspieszenia wzrostu gospodarczego w Polsce, pomimo słabych impulsów rozwojowych z większości krajów UE. W rządowym projekcie ustawy budżetowej na 2017 r. założono, że rozwój aktywności gospodarczej będzie zdeterminowany szacunkiem następujących wskaźników makroekonomicznych:

- realnym wzrostem PKB o 3,6%,
- wzrostem inwestycji o 5,9%,
- średniorocznym wzrostem cen towarów i usług konsumpcyjnych o 1,3%,
- nominalnym wzrostem wynagrodzeń brutto w gospodarce o 5,0%, a realnym o 3,7%,
- wzrostem zatrudnienia w gospodarce o 0,7%, oraz
- wzrostem spożycia prywatnego w ujęciu nominalnym o 5,5% i realnym o 4,1%.

Oczekiwania dotyczące podstawowych wielkości makroekonomicznych w gospodarce pozwalają przewidywać, że **w 2017 r. dochody realne do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych będą o 3,2-3,5% wyższe od notowanych w 2016 r. Ich wzrost będzie wolniejszy niż PKB i niższy niż w roku poprzednim. W tych warunkach należy się liczyć z umiarkowanym wzrostem popytu na żywność, szacowanym w 2016 r. na poziomie 1,5%, a w 2017 r. – 1,0%.**

Istotnym ryzykiem dla przedstawionych szacunków wzrostu gospodarczego i dochodów ludności pozostaje kondycja gospodarcza głównych partnerów handlowych Polski i największych gospodarek świata. Komisja Europejska w najnowszych prognozach (z listopada 2016 r.), z uwagi na osłabienie w handlu światowym, niskie tempo inwestycji i niepewność polityczną obniżyła szacunki wzrostu gospodarki unijnej na lata 2016-2017. Wobec faktu, iż według ocen KE oraz instytucji międzynarodowych (MFW, Bank Światowy) najbardziej prawdopodobnym scenariuszem gospodarczym dla UE w latach 2016-2017 jest utrzymanie się wzrostu gospodarczego na poziomie niższym od

notowanego w 2015 r., nie można wykluczyć, że także dynamika polskiego PKB będzie słabsza od założonej w projekcie ustawy budżetowej na 2017 r. W tych warunkach wzrost dochodów dyspozycyjnych gospodarstw domowych może być niższy od zakładanego wskaźnika.

W 2015 r. utrzymała się w Polsce, obserwowana w roku poprzednim, spadkowa tendencja cen detalicznych żywności i po raz pierwszy po 1989 r. wystąpiła deflacja cen konsumpcyjnych. W porównaniu z 2014 r. ceny żywności i napojów bezalkoholowych zmalały o 1,7%, a łączne ceny towarów i usług konsumpcyjnych o 0,9%. Spadek cen był w znacznym stopniu efektem spadku cen na światowych rynkach surowców energetycznych i rolnych. Dodatkowymi czynnikami sprzyjającymi obniżkom cen na krajowym rynku żywnościowym były: rosyjskie embargo na import produktów żywnościowych m.in. z krajów Unii Europejskiej, w tym również z Polski, utrata przez polskich producentów części zagranicznych rynków zbytu na wieprzowinę związana z wykryciem w Polsce ognisk afrykańskiego pomoru świń, korzystne wyniki w produkcji zwierzęcej w rolnictwie skutkujące wzrostem krajowej produkcji i spadkiem cen większości produktów zwierzęcego pochodzenia oraz utrzymująca się niska dynamika cen żywności w Unii Europejskiej. W 2015 r. w Polsce spadły średnie roczne ceny wszystkich podstawowych grup produktów spożywczych, z wyjątkiem owoców. Spadek cen energii i paliw obniżył dynamikę cen towarów i usług związanych z użytkowaniem mieszkania, nośnikami energii i transportem.

Przez większą część 2016 r. roczna dynamika cen towarów i usług konsumpcyjnych pozostawała ujemna, jednak w kolejnych kwartałach skala deflacji była coraz mniejsza. Przyczyniło się do tego przyspieszenie tempa wzrostu cen żywności. W okresie trzech kwartałów 2016 r. przeciętny poziom cen żywności i napojów bezalkoholowych był o 0,7% wyższy niż w analogicznym okresie przed rokiem, przy spadku średniego poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych o 0,9%. Wzrosły m.in. ceny cukru, owo-

ców i warzyw, a ponadto ryb i owoców morza oraz pieczywa i produktów zbożowych. Ceny pozostałych grup żywności były niższe niż rok wcześniej. **Ocenia się, że w grudniu 2016 r. łączne ceny detaliczne żywności i napojów bezalkoholowych mogą być o 1-1,5% wyższe niż w grudniu 2015 r. Wzrost ich średniego poziomu w 2016 r., w stosunku do 2015 r., może wynieść 1,0%, wobec średniorocznej stopy inflacji zakładanej w projekcie ustawy budżetowej na poziomie minus 0,5%.** Największe zwwyżki cen będą dotyczyły mięsa wieprzowego, masła i nabiału, tłuszczów roślinnych, ryb oraz cukru i wyrobów cukierniczych.

Przewiduje się, że w 2017 r. dynamika cen towarów i usług konsumpcyjnych będzie wyższa niż w roku poprzednim. W ustawie budżetowej na 2017 r. założono, że średnioroczna stopa inflacji wyniesie 1,3%. **Oczekuje się również przyspieszenia dynamiki cen żywności z uwagi na spodziewane mniej korzystne niż w 2016 r. uwarunkowania podażowe, wzrost popytu ze strony gospodarstw domowych oraz wzrost cen większości surowców rolnych i żywnościowych na rynkach światowych. Można przypuszczać, że w czerwcu 2017 r. łączne ceny żywności i napojów bezalkoholowych będą o 2,0-3,0% wyższe niż w grudniu 2016 r. Ich przeciętny poziom w okresie styczeń-czerwiec 2017 r. może być o 1,5% wyższy od notowanego w analogicznym okresie przed rokiem.**

Występujące w drugiej połowie 2016 r. tendencje w rozwoju cen na poszczególnych rynkach branżowych żywności utrzymają się w I półroczu 2017 r. W pierwszej połowie przyszłego roku nie przewiduje się istotnych zmian cen detalicznych artykułów zbożowych. Nieznacznie mogą wzrosnąć ceny pieczywa i wyrobów piekarskich, przy stabilizacji cen mąki i makaronów oraz spadku cen ryżu, kasz i płatków. Spodziewany spadek produkcji trzody chlewnej będzie skutkował dalszym wzrostem cen mięsa i tłuszczów wieprzowych. Wzrostowi krajowych cen wieprzowiny będzie sprzy-

jał utrzymujący się wysoki ich poziom w Unii Europejskiej, gdzie podobnie jak w Polsce, produkcja trzody chlewnej weszła w spadkową fazę cyklu. Ceny mięsa wołowego będą prawdopodobnie zbliżone do ubiegłorocznych, z uwagi na niewielkie zmiany w produkcji i podaży żywca wołowego, niski poziom krajowego spożycia i przewidywaną ich stabilizację w UE. Spodziewany wzrost popytu na drób w warunkach istotnego podrożenia wieprzowiny i stosunkowo małego przyrostu krajowej podaży drobiu, będzie stymulował wzrost cen detalicznych tego mięsa. Pod wpływem wzmocnienia eksportu mogą wzrosnąć ceny jaj. Wyhamowanie wzrostu krajowej podaży mleka i poprawa koniunktury na światowym rynku będą wspierały wzrost cen detalicznych artykułów mleczarskich. Spodziewany wzrost cen masła na rynkach światowych i w Unii Europejskiej spowodowany zmniejszeniem się zapasów i zwiększeniem popytu wewnętrznego znajdzie odzwierciedlenie we wzroście cen tego tłuszczu na rynku krajowym. Globalny deficyt rzepaku w sezonie 2016/2017 oraz wyższe ceny masła i tłuszczów wieprzowych będą sprzyjały drożeniu tłuszczów roślinnych. W pierwszych miesiącach 2017 r. utrzymywać się będzie stosunkowo wysoki poziom cen cukru determinowany oczekiwanym deficytem jego podaży na świecie w sezonie 2016/2017 oraz działaniami kapitału spekulacyjnego w warunkach ożywienia światowego popytu. W ślad za wyższymi cenami cukru można się spodziewać wzrostu cen czekolady i wyrobów czekoladowych. W I półroczu 2017 r. przeciętne ceny warzyw, z uwagi na wysoką podaż ze zbiorów 2016 r., mogą być niższe niż w analogicznym okresie przed rokiem, a ceny owoców - zbliżone do notowanych rok wcześniej. Niższe będą przypuszczalnie ceny jabłek, a wyższe owoców cytrusowych, zwłaszcza brzoskwiń i nektarynek, których ubiegłoroczne zbiory w UE były mniejsze w wyniku niekorzystnych warunków pogodowych u unijnych producentów.

W 2015 r., w warunkach ożywienia gospodarczego, wzrostu dochodów ludności oraz spadku przeciętnego poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych

nastąpiło przyspieszenie dynamiki konsumpcji indywidualnej w porównaniu z rokiem poprzednim. Z rachunków narodowych GUS wynika, że w 2015 r., w stosunku do 2014 r., popyt konsumpcyjny sektora gospodarstw domowych, mierzony wielkością wydatków z dochodów osobistych, zwiększył się o 3,2%, wobec wzrostu o 2,6% odpowiednio rok wcześniej. **Po czteroletnim okresie występowania tendencji spadkowej, wzrósł popyt na żywność. Szacuje się, że w 2015 r., w porównaniu z rokiem poprzednim spożycie żywności i napojów bezalkoholowych w sektorze gospodarstw domowych (w cenach stałych) zwiększyło się o 1,0%.**

Przewiduje się, że w 2016 r. wzrost konsumpcji prywatnej i popytu na żywność będzie większy niż w 2015 r. Utrzymanie pozytywnych tendencji na rynku pracy, tj. spadku bezrobocia i wzrostu zatrudnienia oraz przyspieszenie dynamiki realnych wynagrodzeń, a także wprowadzenie świadczeń rodzinnych w ramach programu „Rodzina 500+” przyczyni się do zwiększenia potencjału wzrostu konsumpcji sektora gospodarstw domowych. **Oczekiwania dotyczące kształtowania się sytuacji dochodowej ludności pozwalają przewidywać, że w 2016 r. wzrost spożycia żywności w sektorze gospodarstw domowych wyniesie 1,5%, czyli o 0,5 pkt. proc. powyżej poziomu z 2015 r.** W 2017 r., z uwagi na spodziewane spowolnienie tempa wzrostu zatrudnienia i przyspieszenie inflacji na rynku żywnościowym, tempo wzrostu spożycia żywności w sektorze gospodarstw domowych może być mniejsze niż w 2016 r.

Ożywienie popytu na żywność w 2015 r. znajduje potwierdzenie w statystykach sprzedaży detalicznej oraz wynikach badań budżetów gospodarstw domowych. W 2015 r. sprzedaż detaliczna żywności i napojów bezalkoholowych (w cenach stałych) zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe była o 1,3% większa niż w roku poprzednim. Znacząco, bo o 10,2% wzrosła sprzedaż w placówkach gastronomicznych. Z badań budżetów gospodarstw domowych wynika, że

w 2015 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, w gospodarstwach domowych ogółem realne wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe wzrosły o 1,3%. Gospodarstwa domowe zwiększyły popyt m.in. na mięso i przetwory mięsne, ryby i owoce morza, owoce i warzywa, wyroby cukiernicze i czekoladę, masło i napoje bezalkoholowe. Mniejsze niż rok wcześniej były natomiast realne wydatki na jaja, tłuszcze roślinne i wieprzowe, cukier, pieczywo i produkty zbożowe oraz artykuły mleczarskie. Udział wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w całkowitych wydatkach gospodarstw domowych wyniósł 24,0% i był o 0,4 pkt. proc. mniejszy niż w 2014 r.

Przewiduje się, że w 2016 r. nominalne i realne wydatki gospodarstw domowych na żywność będą znacząco wyższe niż w roku poprzednim. W I półroczu 2016 r., w porównaniu z I półroczem 2015 r., realna wartość całkowitego spożycia (wydatków) w gospodarstwach domowych zwiększyła się średnio o 4,4%, w tym żywności i napojów bezalkoholowych – o 3,9%. Wzrost popytu na żywność odnotowano we wszystkich badanych grupach gospodarstw domowych. Wzrósł popyt na większość podstawowych grup artykułów spożywczych, w tym na mleko i przetwory mleczne, mięso i przetwory mięsne, ryby i owoce morza, warzywa, owoce, masło oraz grupę produktów obejmującą dżem, miód, czekoladę i wyroby cukiernicze. W przeciwieństwie do lat poprzednich wzrosły realne wydatki na pieczywo i produkty zbożowe, przy utrzymaniu się spadkowej tendencji popytu na pieczywo. Zmalał natomiast popyt na ziemniaki, cukier, jaja oraz tłuszcze roślinne i wieprzowe.

Zwiększył się udział wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w całkowitych wydatkach gospodarstw domowych (z 24,4% do 24,7%). Wzrosło zainteresowanie konsumentów żywnością poza domem. Po stagnacji popytu na usługi gastronomiczne w 2015 r., w pierwszej połowie 2016 r. w gospodarstwach domowych ogółem wydatki realne na gastronomię były o 9,5% większe niż I półroczu 2015 r. Można przypuszczać, że w II półroczu br. wzrost

popytu na żywność będzie nieco wyższy, niż w pierwszej połowie roku i w całym roku konsumpcja żywności w gospodarstwach domowych, której indykátorem są wydatki realne, będzie o 4,5% większa niż w roku poprzednim.

W 2015 r. zmiany bilansowego spożycia żywności były różnokierunkowe. W porównaniu z 2014 r. wzrosło spoży-

cie: warzyw, owoców, mięsa i podrobów, w tym głównie wieprzowiny, wszystkich rodzajów tłuszczów jadalnych, w tym najbardziej masła oraz mleka. Spadło spożycie produktów zbożowych, ziemniaków, ryb i przetworów rybnych oraz jaj i cukru. Można przypuszczać, iż utrzymujące się korzystne uwarunkowania rynkowe dla konsumentów żywności przyczynią się do zwiększenia bilan-

sowego spożycia podstawowych grup produktów spożywczych w 2016 r. Szacuje się, że w bieżącym roku spadnie jedynie bilansowe spożycie artykułów zbożowych, spożycie ziemniaków i jaj utrzyma się na niezmiennym poziomie, a spożycie pozostałych grup żywności, tj. warzyw, owoców, mięsa i podrobów, ryb, tłuszczów, mleka i cukru będzie większe niż przed rokiem.

SUMMARY

In 2015, the global economy was developing more slowly than in 2014. According to the International Monetary Fund (IMF), the world economic growth amounted to 3.2% when compared to 3.4% in the previous year. The economies of the developing countries, especially from Asia and Europe (excluding the CIS countries) were growing faster than that of the developed economies. In the euro zone, despite the weakening in the external environment, the GDP growth in 2015 accelerated to 2.0% from 1.1% in 2014. For the economic interests of Poland, the accelerated economic growth in Germany from 1.6 to 1.7%, the most significant trading partner, was of importance.

The economic recovery in the euro zone, especially in Germany, contributed to a further increase in the GDP growth rate in the Central and Eastern European countries (CEE), including in Poland. In 2015, the GDP growth amounted to 3.9% on an annual basis and was higher than in the previous two years (3.3% in 2014 and 1.4% in 2013) and by 0.5% higher than the growth assumed in the budget act. Just like in the previous year, the main factor of the economic growth remained the domestic demand, although its growth rate was lower than that recorded in 2014. The actual growth rate in this category amounted to 3.4% and resulted from increasing the private consumption by 3.2%, public consumption by 2.3%, and investment by 6.1%.

A positive contribution to the GDP growth was also that of the net export.

The increase in economic activity was reflected in the improved situation in the labour market, i.e. increased employment and decreased unemployment. At the end of 2015, the registered unemployment rate amounted to 9.8% and was by 1.6% lower than in the previous year and also lower than the estimates presented in the budget act for 2015 (11.8%). The economic recovery, favourable trends in the labour market and the persistent deflation have resulted in the accelerated growth rate of real income of the population. It is estimated that in **2015, when compared to 2014, an increase in gross real available income in the household sector amounted to 3.7% and was higher than that recorded in the previous year (2.5%)**. A positive impact on the size of this category had an increase in income from paid employment and social benefits, non-agricultural self-employment and increased value of cash transfers from persons working abroad and of consumer loans in the banking system. An inhibitory impact on the growth of the purchasing fund of households had a decrease in income of the population living on work in individual holdings in agriculture and income from property.

In 2016, the world economic situation was relatively weak. It resulted mainly from the low growth rate of investment in the developed countries (especially

in the United States, in connection with the decline in oil prices at the end of 2015), slowed down growth of the labour productivity and restricted growth rate of world trade. The IMF predicts that this year the world economy will grow by 3.1%, when compared to 3.2% in the previous year. In the economies of the highly developed countries, the growth rate will decline to 1.6% from 2.1% in 2015, in the European Union it will slow down to 1.8% from 2.2%, and in the euro zone – to 1.7% from 2.0%. A forecast for the developing European economies, including, inter alia, Poland, is 3.3% when compared to 3.6% in 2015. Forecast show a significant downturn in the Central and Eastern European countries in 2016.

The adverse conditions in the external environment translated moderately into the GDP growth in our country. In the first half of 2016, the stable economic growth persisted in Poland, but its growth rate was lower than in the previous year (3.1% when compared to 3.4%). The surprising weakening of the upward trends in the third quarter of this year (GDP growth only by 2.5%) and probable further reduction in the growth rate in the fourth quarter to the level not exceeding 2.0% allow to estimate than in the whole year the economic growth will amount to 2.8%. The reason for the slowdown is a decrease in investment related to the end of the European Union financial perspective 2007-2013, and poor absorption of funds from the per-

spective 2014-2020. The major source of the economic growth remained the consumer demand supported by a positive trend in the labour market, remuneration growth, good moods in households, greater involvement of consumer loans and commencement of payments of benefits under the „Family 500+” programme. The Government draft budget act for 2017 assumed that GDP growth rate in 2016 would be 3.4%, growth rate of the consumer prices – minus 0.5%, of real remunerations in the economy 4.6%, and in the business sector 5.2% (YOY). It has been assumed that average employment in the domestic economy **in 2016 will increase by 2.1%, and the registered unemployment rate at the end of the year will amount to 8.9%. Taking account of the adopted scenario and the data from the real economy for three quarters of this year, it is estimated that in 2016, the average real growth in available income of the household sector will be higher than the average GDP growth and will amount to 3.9% when compared to the previous year.**

A further improvement in the situation in the labour market will foster the growth of remunerations. Essential support for income will be: transfers resulting from the implementation of the „Family 500+” programme and additional transfers to the active family-oriented policy and in the area of social policy, and in the last months of the year – payments of direct subsidies for farmers under the Common Agricultural Policy.

In 2017, it is expected that the economic activity in the global dimension will be revived, with its slowdown in the euro zone. The expected acceleration of spending EU funds from the new financial perspective by the public sector and a continuation of the positive trends in the labour market allow to expect a gradual acceleration of the economic growth in Poland, despite the weak development stimuli from the majority of the EU countries. The Government draft budget act for 2017 assumed that the development of economic activity would be determined by the estimate of the following macro-economic indicators:

- real GDP growth by 3.6%,
- investment growth by 5.9%,
- average annual rise in prices of consumer goods and services by 1.3%
- nominal increase in gross remunerations in the economy by 5.0%, and real increase by 3.7%,
- increase in employment in the economy by 0.7%, and
- increase in the private consumption in nominal terms by 5.5% and in real terms by 4.1%.

The expectations concerning the basic macro-economic values in the economy allow to forecast that **in 2017 gross real available income in the household sector will be by 3.2-3.5% higher than that recorded in 2016. Its increase will be slower than the GDP growth and lower than in the previous year. Under these conditions, a moderate increase in the demand for food, estimated in 2016 at the level of 1.5%, and in 2017 – 1.0% is expected.**

A significant risk for the presented estimates of the economic growth and income of the population remains the economic situation of the major trading partners of Poland and the largest economies in the world. In its latest forecasts (of November 2016), due to the weakening in world trade, low rate of investment and political uncertainty, the European Commission lowered the estimates of the growth of the EU economy for the years 2016-2017. In view of the fact that, according to the EC and international institutions (IMF, World Bank) assessments, the most likely economic scenario for the EU in the years 2016-2017 is that the economic growth will remain at the level lower than that recorded in 2015, it cannot be ruled out that the growth rate of Polish GDP will be weaker than that assumed in the draft budget act for 2017. Under these conditions, the increase in available income of households may be lower than the expected indicator.

In 2015 the downward trend in retail prices of food, as observed in the previous year, persisted in Poland and

for the first time after 1989 the deflation of consumer prices took place. When compared to 2014, the prices of food and non-alcoholic beverages decreased by 1.7%, and the overall prices of consumer goods and services by 0.9%. The decrease in the prices resulted, to a great extent, from the decrease in the prices in the world markets of energy and agricultural raw materials. Additional factors which favour the decreases in the prices in the domestic food market were: Russian embargo on the import of food products, *inter alia*, from the European Union countries, including Poland, the fact that the Polish producers had lost some foreign outlet markets for pork due to having detected outbreaks of African swine fever in Poland, favourable results in animal production in agriculture resulting in an increase in domestic production and the decrease in the prices of most products of animal origin as well as the persistent low growth rate of the food prices in the European Union. In 2015, in Poland the average annual prices of all basic groups of food products decreased, with the exception of fruit. The decrease in the prices of energy and fuel reduced the growth rate of the prices of goods and services related to the use of dwellings, energy sources and transport.

For the larger part of 2016, the annual growth rate of the prices of consumer goods and services remained negative, however, in the subsequent quarters the scale of deflation was getting smaller. This was caused by the accelerated growth rate of the prices of food. During three quarters of 2016, the average price level of food and non-alcoholic beverages was by 0.7% higher than in the same period of the previous year, with a decrease in the average price level of consumer goods and services by 0.9%. The prices of, *inter alia*, sugar, fruit and vegetables increased, so did the prices of fish and seafood, bread and cereal products. The prices of other food groups were lower than in the previous year. **It is estimated that in December 2016, the total retail prices of food and non-alcoholic beverages will be by 1-1.5% higher than in December 2015. The increase in their average**

level in 2016, in relation to 2015, may be 1.0% when compared to the annual average inflation rate assumed in the draft budget act at the level of minus 0.5%. The most significant rise in prices will apply to pork, butter and dairy products, vegetable fats, fish, sugar and confectionery.

It is forecast that in 2017, the growth rate of the prices of consumer goods and services will be higher than in the previous year. The budget act for 2017 assumed that the average annual inflation rate would be 1.3%. **It is also expected that the growth rate of the food prices will accelerate due to the less favourable supply-side conditions than in 2016, the increase in the demand of households and the rise in the price of most agricultural and food raw materials in world markets. It can be assumed that in June 2017, the overall prices of food and non-alcoholic beverages will be by 2.0-3.0% higher than in December 2016. Their average level in the period January-June 2017 may be by 1.5% higher than that recorded in the same period of the previous year.**

The upward trends in the prices of food on markets, which occurred in the second half of 2016, will persist in the first half of 2017. In the first half of the next year, no significant changes in the retail prices of cereal products are expected. The prices of bread and bakery products may slightly rise, with the stabilised prices of flour and pasta, and the decreased prices of rice, groats and flakes. The expected decrease in pig production will result in a further increase in the prices of pork and pork fats. The increase in the domestic prices of pork will be supported by their continued high level in the European Union, where just like in Poland, pig production entered the downward phase of the cycle. The prices of beef are likely to be similar to those from the last year, due to insignificant changes in production and supply of beef, low level of the domestic consumption and their expected stability in the EU. The expected growth in the demand for poultry in terms of the significantly

increased prices of pork and the relatively small growth of the domestic supply of poultry will stimulate the rise in the retail prices of this meat. Under the influence of the increased export, the prices of eggs may go up. The slowdown in the domestic supply of milk and the improved economic situation in the world market will support the rise in the retail prices of dairy products. The expected increase in the prices of butter in the world markets and in the European Union resulting from the decreased stocks and the increased domestic demand will be reflected in the rise in the prices of this fat in the domestic market. The global deficit of rape in the 2016/2017 season and the increased prices of butter and pork fats will be conducive to the rise in the prices of vegetable fats. In the first months of 2017, the relatively high level of the prices of sugar will persist, as determined by the expected supply deficit in the world in the 2016/2017 season and risk capital activities in terms of the revival of the global demand. Following the increased prices of sugar, we may expect the rise in the prices of chocolate and chocolate products. In the first half of 2017, the average prices of vegetables, due to the high supply from the 2016 harvest, may be lower than in the same period of the previous year, and the prices of fruit – similar to those recorded in the previous year. The prices of apples will be probably lower and those of citrus fruit, especially peaches and nectarines – higher, as their last year's harvest in the EU was lower due to adverse weather conditions in the EU producers.

In 2015, under the conditions of the economic recovery, growth of population income and the decline in the average level of the prices of consumer goods and services the growth rate of the individual consumption accelerated, when compared to the previous year. From the CSO national accounts it results that that in 2015, when compared to 2014, the consumer demand of the household sector, as measured by the value of expenses from personal income, increased by 3.2%, in relation to the increase by 2.6% in the previous year. **After a four-year period of the downward trend, the**

demand for food increased. It is estimated that in 2015, when compared to the previous year, the consumption of food and non-alcoholic beverages in the household sector (in fixed prices) increased by 1.0%.

It is forecast that in 2016, the increases in the private consumption and the demand for food will be greater than in 2015. Maintaining the positive trends in the labour market, i.e. decreased unemployment and increased employment and accelerated growth rate of real remunerations, as well as the introduction of family benefits under the „Family 500+” programme will contribute to increasing the growth potential of the consumption in the household sector. **The expectations regarding the development of the income situation of the population allow to forecast that in 2016 the increase in the food consumption in the household sector would be 1.5%, i.e. by 0.5% above the level of 2015.** In 2017, in view of the expected slowdown in the growth of employment and accelerated inflation in the food market, the growth rate of the food consumption in the household sector may be lower than in 2016.

The revival of the demand for food in 2015 is confirmed by the statistics on the retail sale and the results of household budget surveys. In 2015, the retail sale of food and non-alcoholic beverages (in fixed prices) in commercial and non-commercial enterprises was by 1.3% higher than in the previous year. Significant, as by 10.2%, was the increase in the sale in catering facilities. From the household budget surveys it results that in 2015, when compared to the previous year, in households total real expenses for food and non-alcoholic beverages increased by 1.3%. Households increased their demand for, inter alia, meat and meat products, fish and seafood, fruit and vegetables, confectionery and chocolate, butter and non-alcoholic beverages. On the other hand, lower than in the previous year were real expenses for eggs, vegetable and pork fats, sugar, bread and cereal products, and dairy products. The share of expenses for food and non-

-alcoholic beverages in total expenses of households amounted to 24.0% and was by 0.4% lower than in 2014.

It is forecast that in 2016, nominal and real expenses of households for food will be significantly higher than in the previous year. In the first half of 2016, when compared to the first half of 2015, the real value of the total consumption (expenses) in households increased, on average, by 4.4%, including of food and non-alcoholic beverages – by 3.9%. The increased demand for food has been recorded in all surveyed groups of households. The demand for the majority of the basic groups of food products increased, including milk and milk products, meat and meat products, fish and seafood, vegetables, fruit, butter and the group of products including jam, honey, chocolate and confectionery. In contrast to the previous years, real expenses for

bread and cereal products, while the downward trend in the demand for bread persisted. On the other hand, the demand for potatoes, sugar, eggs and vegetable and pork fats decreased.

The share of expenses for food and non-alcoholic beverages in total expenses of households increased (from 24.4% to 24.7%). The consumer interest in eating out increased. After the stagnation in the demand for catering services in 2015, in the first half of 2016 total real expenses of households for catering were by 9.5% higher than the first half of 2015. It can be assumed that in the second half of the year, the increase in the demand for food will be slightly higher than in the first half of the year and throughout the year the food consumption in households, as indicated by real expenses, will be by 4.5% higher than in the previous year.

In 2015, the changes in the balance sheet food consumption were multidirectional. When compared to 2014, the consumption of vegetables, fruit, meat and offal, including mainly pork, all kinds of edible fats, including most of butter and milk, increased. The consumption of grain products, potatoes, fish and fish products and eggs and sugar decreased. It may be assumed that the continuing favourable market conditions for food consumers will contribute to increasing the balance sheet consumption of the basic groups of food products in 2016. It is estimated that in the current year only the balance sheet consumption of cereal products will decrease, the consumption of potatoes and eggs will remain unchanged, and the consumption of other groups of food products, i.e. vegetables, fruit, meat and offal, fish, fats, milk and sugar will be higher than in the previous year.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukążą się:

1. Rynek wyrobów alkoholowych (4) • listopad 2016,
2. Rynek owoców i warzyw (49) • grudzień 2016,
3. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi (45) • kwiecień 2017,
4. Rynek środków produkcji dla rolnictwa (44) • kwiecień 2017,
5. Rynek mleka (52) • kwiecień 2017,
6. Rynek ryb (26) • kwiecień 2017,
7. Rynek zbóż (52) • maj 2017,
8. Rynek drobiu (51) • maj 2017,
9. Rynek mięsa (52) • maj 2017,
10. Rynek rzepaku (51) • maj 2017,
11. Rynek cukru (44) • czerwiec 2017,
12. Rynek wyrobów tytoniowych (4) • czerwiec 2017,
13. Rynek owoców i warzyw (50) • czerwiec 2017.

WARUNKI PRENUMERATY

Prenumerata realizowana przez Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB.

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie <http://ierigz.waw.pl/publikacje>.

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: dw@ierigz.waw.pl lub kontaktując się telefonicznie - Barbara Walkiewicz, tel.: 22 50 54 685 lub faks: 22 50 54 636 w godzinach 8:00-16:00.

Prenumeratę i sprzedaż pojedynczych egzemplarzy prowadzi Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB, 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20 (wejście od ul. Szkolnej 2/4) pokój numer 3.

Prenumerata roczna wersji papierowej lub elektronicznej 1 egz. w 2016 r. (1 numer) wynosi 25 zł.

Zamówienia na prenumeratę wraz z dowodem wpłaty prosimy przysyłać na adres:

- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Dział Wydawnictw, ul. Świętokrzyska 20
- e-mail: dw@ierigz.waw.pl

Przedpłaty na prenumeratę należy wpłacać na konto Instytutu:
PEKAO S.A. IV O/Warszawa nr 68 1240 1053 1111 0010 1493 6433

W tytule przelewu prosimy podać tytuł analizy i jej numer.

Druk i usługi poligraficzne dostosowane do Twoich potrzeb!

Wykorzystujemy nowoczesne systemy druku cyfrowego dające wiernie odwzorowanie obrazu, pozwalające w krótkim czasie na druk czarno-białych i barwnych materiałów w najwyższej jakości.

W naszej ofercie znajdują Państwo **usługi drukarni** (wizytówki, ulotki, papiery firmowe, foldery, broszury, książki, gazetki reklamowe, plakaty, materiały szkoleniowe, nadruki na kopertach, widokówki, zaproszenia, identyfikatory, dyplomy, etykiety, naklejki) jak i cały wachlarz **usług introligatorskich**.

Zaproponujemy indywidualną wycenę i dobór najlepszej techniki wydruku, aby otrzymany finalny produkt cechował się najlepszą jakością i atrakcyjną ceną.

Zapraszamy do korzystania z naszych usług

Dział Wydawnictw
ul. Szkolna 2/4

tel. (22) 50 54 520, (22) 50 54 430
fax (22) 50 54 636, e-mail: dw@ierigz.waw.pl

ISSN 1641-2664

CENA 25 ZŁ

1 641 2668

Prenumerata Analizy (1 zeszyt) w 2016 roku wynosi 25 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa. Tel.: (22) 505-46-85, faks: 505-46-36 e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>